

Sygn. akt VI Ga 346/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Barbara Frankowska

Sędziowie: SO Anna Walus-Rzasa (spraw.)

SO Anna Harmata

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Zawilo

po rozpoznaniu w dniu 21 stycznia 2016 r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z powództwa: A. M. i R. Ż. – wspólników s.c. (...), R. Ż.

przeciwko: R. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w T. V Wydziału Gospodarczego z dnia 14 lipca 2015 r., sygn. akt V GC 407/14

I. oddała apelację,

II. zasądza od pozwanej R. B. na rzecz powodów A. M. i R. Ż. – wspólników s.c. (...), R. Ż. kwotę 1.200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt **VI Ga 346/15**

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 21 stycznia 2015 r.

W postępowaniu elektronicznym przed Sądem Rejonowym L. Z. w L.powodowie R. Ż. i (...) -CENTRUM s.c. w G. – pozwem wniesionym w dniu 6 maja 2014 r. – domagali się zasądzenia (na ich rzecz solidarnie) od pozwanej R. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. B. w M. kwoty 44.300,01 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 30.000,01 zł od dnia 19 marca 2014 r. i od kwoty 14.300 zł od dnia 1 marca 2014 r., a także kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, że pozwana nabyła od powodów pojazd samochodowy V. (...) z roku 2011 oraz M. (...) (...)z roku 2012. R. B. nie zgłaszała żadnych zastrzeżeń co do tych pojazdów. Z tytułu sprzedaży pojazdów powodowie wystawili pozwanej dwie faktury VAT o numerach (...) na łączną kwotę pozwem dochodzoną. Powodowie na fakturach jako formę zapłaty określili przelew – z terminem 7-dniowym. R. B. nie zapłaciła należności w terminie, również pomimo otrzymania wezwania do zapłaty.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym sygn. akt VI Nc-e 603537/14 Sąd Rejonowy L. Z. w L. w dniu 19 maja 2014 r. orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwana R. B. powyższy nakaz zapłaty w całości zaskarżyła, kwestionując zasadność żądania pozwu i wnosząc o oddalenie powództwa, a ponadto przekazanie sprawy według właściwości.

Postanowieniem z dnia 11 września 2014 r. Sąd Rejonowy L. Z. w L. stwierdził skuteczne wniesienie sprzeciwu i utratę mocy nakazu zapłaty w całości oraz przekazał rozpoznanie sprawy do Sądu Rejonowego w T. Wydziału V Gospodarczego.

Zobowiązany przez Sąd w trybie art. 207 k.p.c. pełnomocnik powodów pismem z dnia 29 kwietnia 2015 r. podtrzymał żądanie pozwu. Wskazał, że R. B. odebrała sprzedane przez powoda samochody i zapoznała się ze stanem technicznym tych samochodów, nie zgłaszając żadnych zastrzeżeń. Wskazał przy tym, iż na fakturach zostało zaznaczone, że sprzedawane samochody są uszkodzone.

W piśmie z dnia 7 maja 2015 r. pozwana oświadczyła, że uznaje powództwo co do kwoty 5.924,01 zł, a co do kwoty 38.376 zł podnosi zarzut potrącenia. Wskazała, że powód sprzedał jej samochody, ale podała jednocześnie, że powód zakupił od niej pojazd (...) (...) za kwotę 38.376 zł, za który – według pozwanej – powód nie zapłacił. Dowodem transakcji jest faktura VAT nr (...) przy czym, jak podała pozwana, w treści tego dokumentu błędnie wpisano słowa „zapłacono gotówką”, gdy w istocie płatność nie została przez powoda dokonana. Według R. B., skoro obie wierzytelności nadają się do potrącenia zgodnie z art. 498 k.c., to podniesiony zarzut potrącenia jest skuteczny i powództwo co do kwoty 38.376 zł powinno zostać oddalone.

Sąd Rejonowy w T. po dokonanej ocenie materiału dowodowego wyrokiem z dnia 14 lipca 2015 r. sygn. akt V GC 407/14 zasądził od pozwanej R. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. B. w M. na rzecz powodów A. M. i R. Ż. wspólników (...) -CENTRUM s.c. w G. solidarnie kwotę 44.300,01 zł z ustawowymi odsetkami od kwot 30.000 zł od dnia 19 marca 2014 r., 14.300 zł od dnia 1 marca 2014 r. oraz zasądził od pozwanej na rzecz powodów solidarnie kwotę 2.971 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, iż w dniu 11 marca 2014 r. A. M. i R. Ż. wspólnicy spółki cywilnej (...) w G. sprzedali R. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą (...) w M. samochód V. (...) rok produkcji 2011. Samochód był uszkodzony. Strony zgodnie wyłączyły odpowiedzialność sprzedającego z tytułu rękojmi za wady fizyczne (jawne i ukryte) przedmiotu sprzedaży. Z tytułu sprzedaży samochodu A. M. i R. Ż. wystawili R. B. do zapłaty fakturę VAT nr (...) na kwotę 30.000,01 zł brutto z terminem płatności do 18 marca 2014 r. w formie przelewu.

W dniu 21 lutego 2014 r. powodowie sprzedali pozwanej samochód M. (...) (...). Samochód był uszkodzony. Strony zgodnie wyłączyły odpowiedzialność sprzedającego z tytułu rękojmi za wady fizyczne (jawne i ukryte) przedmiotu sprzedaży. Z tytułu sprzedaży samochodu A. M. i R. Ż. wystawili R. B. do zapłaty fakturę VAT nr (...) na kwotę 14.300 zł brutto z terminem płatności do 28 lutego 2014 r. w formie przelewu.

Pismem z dnia 9 kwietnia 2014 r. A. M. i R. Ż. wezwali R. B. do zapłaty należności z faktur VAT nr (...), w terminie 2 dni od otrzymania wezwania, pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

W dniu 21 lutego 2014 r. R. B. sprzedała A. M. i R. Ż. samochód (...) (...). Z tytułu sprzedaży samochodu R. B. wystawiła A. M. i R. Ż. fakturę VAT nr (...) na kwotę 38.376 zł. A. M. i R. Ż. zapłacili gotówką za samochód. Na fakturze znalazła się adnotacja sprzedawcy, że za samochód zapłacono gotówką. Pod fakturą podpisała się osobiście R. B.. Nabita też została na fakturze pieczęć jej firmy. Interesami firmy (...) zajmuje się jej mąż S. B., który dysponuje wszelkimi pełnomocnictwami wystawionymi przez R. B.. On też zajmował się zakupem dwóch samochodów od A. M. i R. Ż..

Na podstawie w/w dowodów Sąd Rejonowy ustalił stan faktyczny, poddając je ocenie na podstawie art. 233 § 1 k.p.c. Twierdzenia i oświadczenia stron Sąd wziął pod uwagę przy ustaleniu stanu faktycznego w zakresie, w jakim nie były one wzajemnie kwestionowane.

W ocenie Sądu I instancji oddaleniu podlegał wniosek dowodowy złożony przez pełnomocnika strony pozwanej w piśmie procesowym z dnia 7 maja 2015 r. o zobowiązanie powoda do nadesłania dokumentacji księgowej za luty 2014 r., albowiem zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodowego wyrażoną w art. 6 k.c., to pozwana powinna przedstawić dowody na okoliczność, że powód nie dokonał płatności za fakturę VAT nr (...). Oddaleniu podlegał również wniosek dowodowy złożony przez pełnomocnika strony pozwanej złożony na rozprawie w dniu 29 maja 2015 r. o wyznaczenie dodatkowego terminu do złożenia pełnomocnictwa uprawniającego pełnomocnika strony pozwanej do złożenia zarzutu potrącenia, jako niezasadny w świetle złożonego już zarzutu potrącenia, ale którego jednak nie poprzedziło złożenie oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności przez uprawniony podmiot tj. pozwaną lub pełnomocnika dysponującego stosownym w tym zakresie pełnomocnictwem. Oddaleniu podlegał również wniosek dowodowy złożony przez pełnomocnika strony pozwanej złożony na rozprawie w dniu 10 lipca 2015 r. o przesłuchanie świadka S. B. jako spóźniony.

Zeznaniom pozwanej R. B. Sąd Rejonowy odmówił wiary na okoliczność, że nie otrzymała od powoda należności objętych wystawioną fakturą VAT nr (...) z dnia 21 lutego 2014 r., a sprzedany powodowi przez pozwaną samochód był w rozliczeniu z dwoma samochodami sprzedanymi pozwanej przez powoda, albowiem z treści faktury wynika, że powód zakupił od pozwanej samochód za który zapłacił gotówką, a poza tym sama pozwana zeznała, że nie pamięta jaki samochód miał być w rozliczeniu i w którym to było roku. W pozostałym zakresie, kiedy R. B. potwierdza fakt sprzedaży pozwanej przez powoda dwóch samochodów, zeznaniom pozwanej Sąd I instancji dał wiarę, skoro znalazły potwierdzenie w dowodach z dokumentów. Te fragmenty zeznań, kiedy pozwana zasłaniała się niepamięcią lub niewiedzą podlegały pominięciu przez Sąd.

W konsekwencji Sąd Rejonowy stwierdził, iż powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości. Sąd Rejonowy wskazał na treść art. 535 k.c., zgodnie z którym przez umowę sprzedaży sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i wydać mu rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę.

Sąd I instancji ustalił w procesie, że powodowie sprzedali pozwanej samochody V. (...) rok produkcji 2011 i M. (...) (...)rok produkcji 2012, za które pozwana nie zapłaciła powodowi ceny. Okoliczność, że powodowie sprzedali R. B. wyżej wskazany towar potwierdzają dołączone do pozwu faktury, jak i zeznania pozwanej. W procesie pozwana wprost uznała żądanie pozwu co do kwoty 5.924,01 zł. Co do kwoty 38.376 zł podniosła natomiast zarzut potrącenia. Twierdziła, że wyżej wskazana wierzytelność powodów nadaje się do potrącenia z wierzytelnością pozwanej na kwotę 38.376 zł wynikającą z wystawionej powodowi faktury VAT nr (...), której powodowie nie uregulowali i dlatego zarzut potrącenia jest skuteczny, a powództwo co do kwoty 38.376 zł powinno zostać oddalone.

Powyższy zarzut R. B. w ocenie Sądu Rejonowego okazał się nieskuteczny. Powołując się na treść art. 498 § 1 k.c. Sąd I instancji wskazał, że potrącenie jest skutecznie dokonane, gdy wierzytelności są wzajemne, jednorodnjawowe, wierzytelność strony korzystającej z potrącenia jest wymagalna i wreszcie, gdy obie są zaskarżalne. Sąd I instancji powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazując, że od potrącenia jako czynności materialnoprawnej, odróżnić trzeba zarzut potrącenia będący czynnością procesową. Oświadczenie o potrąceniu, o którym mowa w art. 499 k.c., jest czynnością materialnoprawną powodującą – w razie wystąpienia przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.c. – odpowiednie umorzenie wzajemnych wierzytelności, natomiast zarzut potrącenia jest czynnością procesową, polegającą na żądaniu oddalenia powództwa w całości lub w części z powołaniem się na okoliczność, że roszczenie objęte żądaniem pozwu wygasło wskutek potrącenia. Oświadczenie o potrąceniu stanowi zatem materialnoprawną podstawę zarzutu potrącenia (...). Zarzut potrącenia jest jedynie środkiem obrony pozwanego, a nie formą dochodzenia roszczenia (tak: wyrok SN z 7.11.2008 r. II CSK 243/08, Lex 560544; podobnie: wyrok SN z 14.01.2009 r. IV CSK 356/08, Lex 492155, wyrok SN z 12.10.2007 r. V CSK 223/07, Lex nr 337555).

Sąd I instancji uznał, że zarzut potrącenia nigdy nie może wyprzedzić samego oświadczenia o potrąceniu, ponieważ zarzut potrącenia jest czynnością procesową, która przysługuje stronie o ile wcześniej dokonała skutecznego potrącenia swoich wierzytelności z wierzytelnościami drugiej strony. Dla uznania, że potrącenie wywołało skutek prawny w postaci umorzenia wzajemnych wierzytelności, nie wystarczy samo powołanie się przez składającego oświadczenie o potrąceniu na fakt przysługiwania mu wierzytelności przeznaczonej do potrącenia; istnienie tej

wierzytelności należy udowodnić. „Potrącenie wierzytelności dochodzonej w pozwie jest niemożliwe, jeżeli strona pozwana nie nabyła skutecznie wierzytelności przedstawionych do potrącenia” (tak: wyrok SN z 12.10.2007 r. V CSK 223/07, Lex 337555). Oznacza to, że w każdym przypadku wierzytelność przedstawiona do potrącenia musi zostać przez stronę dokładnie określona i udowodniona – sąd bada materialnoprawną podstawę uwzględnienia zarzutu potrącenia w takim zakresie i na takich zasadach, jak to czyni badając po wniesieniu zarzutów materialnoprawną podstawę żądania pozwu. Do zarzutu potrącenia mają bowiem zastosowanie wymagania stawiane wobec pozwu w zakresie określenia żądania, przytoczenia okoliczności faktycznych oraz wskazania dowodów, w szczególności dokładnego określenia wierzytelności, jej wysokości, wykazania jej istnienia oraz wyrażenia woli potrącenia w celu wzajemnego umorzenia skonkretyzowanych wierzytelności.

Sąd Rejonowy ustalił w procesie, że pozwana (lub osoba dysponująca pełnomocnictwem od pozwanej) nie złożyła wobec powoda oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności. Co istotne, należność z faktury nr (...) została przez powoda zapłacona pozwanej. Zatem R. B. nie dysponowała wierzytelnością wobec powoda, którą mogłaby przedstawić do potrącenia składając stosowne w tym zakresie oświadczenie o potrąceniu. Dopiero złożenie oświadczenia o potrąceniu wzajemnej wierzytelności – gdyby taka istniała – przez pozwaną (lub osobę dysponującą pełnomocnictwem od pozwanej) otwierałoby drogę do skutecznego złożenia w procesie przez pełnomocnika pozwanej zarzutu potrącenia, do czego nie byłoby wymagane z jej strony stosowne pełnomocnictwo ponad to złożone do sprzeciwu od nakazu zapłaty. Chodzi bowiem o zgłoszenie zarzutu potrącenia rozumianego jako zarzut merytoryczny prowadzący do oddalenia powództwa w części, a więc co do kwoty 38.376 zł, a nie zarzutu potrącenia traktowanego jako równoznaczne z dochodzeniem roszczenia. W ocenie Sądu Rejonowego nic takiego miejsca nie miało w przypadku pozwanej. Żadnego oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności R. B. nie złożyła powodowi. Zatem z przyczyn, o których wyżej, zarzut potrącenia zgłoszony przez pełnomocnika pozwanej zdaniem Sądu I instancji nie mógł odnieść zamierzonego skutku.

Wobec tych ustaleń, jak i w świetle dowodów dopuszczonych i przeprowadzonych w procesie, a złożonych przez strony, Sąd Rejonowy uznał, że powód wykazał zasadność zgłoszonego przeciwko pozwanej żądania zasądzenia kwoty pozwem wskazanej.

W kategoriach braku należytej staranności uznał sytuację, gdy R. B. podpisuje dokumenty, w tym fakturę (...), których wcześniej nie czyta – do czego pozwana przyznała się na rozprawie w dniu 10 lipca 2015 r. Pozwana w żaden sposób zdaniem Sądu Rejonowego nie wykazała, iż nie otrzymała należności z tytułu ww. faktury, a zgłoszony zarzut potrącenia był bezskuteczny, ponieważ zgłosiła go osoba nieuprawniona oraz pozwana nie dokonała oświadczenia o potrącenia. Dlatego na podstawie art. 535 k.c. Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 44.300,01 zł.

O odsetkach ustawowych przyznanych powodowi od pozwanej kolejno od kwoty 30.000,01 zł od dnia 19 marca 2014 r. i od kwoty 14.300 zł od dnia 1 marca 2014 r. Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Terminy płatności powyższych kwot upływały kolejno w dniu 18 marca 2014 r. i w dniu 28 lutego 2014 r., co wynika z treści faktur VAT dołączonych przez powoda do pozwu.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowił art. 98 k.p.c. Na przyznaną powodowi od pozwanej kwotę 2.971 zł złożyły się opłata od pozwu 554 zł, opłata od pełnomocnictwa 17 zł, koszty zastępstwa prawnego 2.400 zł. Solidarność po stronie powodowej wynika z art. 367 k.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyła strona pozwana. Zaskarżając wyrok w całości zarzuciła:

1. naruszenie art. 498 § 1 i 2 k.c. i art. 499 k.c. w zw. z art. 91 k.p.c. przez przyjęcie na str. 8 uzasadnienia zaskarżonego wyroku, że pozwana nie złożyła wobec powodów oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności, a zarzut potrącenia zgłoszony przez pełnomocnika pozwanej został złożony przez osobę nieuprawnioną i nie mógł odnieść zamierzonego skutku w sytuacji gdy:

- oświadczenie o potrąceniu, co do kwoty 38.376 zł wraz z zarzutem potrącenia ww. kwoty zostały złożone już w piśmie pełnomocnika pozwanej zatytułowanym „Uzupełnienie sprzeciwu od nakazu zapłaty” z dnia 6 maja 2015 r.,

- zgodnie z utrwalonym poglądem w orzecznictwie podniesienie zarzutu potrącenia w piśmie procesowym jest równoznaczne ze złożeniem oświadczenia o potrąceniu, jeżeli takie oświadczenie nie zostało wcześniej złożone – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2015 r., sygn. akt III CNP 7/14,

- nie ulega wątpliwości, że pełnomocnik pozwanej był prawidłowo umocowany do złożenia ww. oświadczenia i podniesienia zarzutu potrącenia – orzecznictwo dopuszcza również złożenie oświadczenia o potrąceniu przez pełnomocnika procesowego strony, przy założeniu celowego działania mocodawcy w kierunku wygrania procesu, co pozwałoby przyjąć, że zakresem umocowania strona objęła także złożenie w jej imieniu określonego oświadczenia woli, jeżeli jest ono niezbędne w ramach obrony jej praw w procesie – vide wyrok Sądu Najwyższego z 4 lutego 2004 r., sygn. akt I CK 181/03, MP/2006/10,

- pozwana słuchana na rozprawie w dniu 10 lipca 2015 r., w obecności pełnomocnika powodów wyraziła wolę potrącenia ww. kwoty,

- pismo procesowe zawierające oświadczenie o potrąceniu i podnoszące zarzut potrącenia zostało doręczone profesjonalnemu pełnomocnikowi powodów, jak również powtórne oświadczenie w tym zakresie pozwanej na rozprawie w dniu 10 lipca 2015 r. zostało złożone w jego obecności, tak więc pozwala to na uznanie, że oświadczenie to doszło do strony powodowej w taki sposób, że miała ona możliwość zapoznania się z nim – vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 października 2012 r., sygn. akt I ACa 539/12;

2. naruszenie art. 217 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez oddalenie wniosku dowodowego złożonego przez pełnomocnika pozwanej w piśmie procesowym z dnia 6 maja 2015 r. o zobowiązanie powodów do przedstawienia dokumentacji księgowej prowadzonej działalności gospodarczej – w konsekwencji błędne ustalenie, że pozwana nie przedstawiła dowodu na okoliczność, że powód nie dokonał płatności za fakturę VAT nr (...) i przedwczesne ustalenie, że nie dysponowała wiarygodnością wobec powoda, którą mogła przedstawić do potrącenia;

3. naruszenie art. 249 § 1 k.p.c. w zw. z art. 248 § 1 k.p.c. przez nie zarządzenie przez Sąd I instancji obowiązku przedstawienia dokumentacji księgowej działalności gospodarczej powodów w sytuacji, gdy na taką dokumentację powołała się strona pozwana, a dokumenty te były w wyłącznym posiadaniu strony powodowej i stanowiły jedyną realną możliwość wykazania przez pozwaną, że strona powodowa faktycznie nie dokonała zapłaty za fakturę VAT nr (...);

4. błędne, przedwczesne ustalenie, że powodowie zapłacili gotówką za fakturę VAT nr (...), gdyż dopiero przeprowadzenie wnioskowanego przez pozwaną dowodu z dokumentacji księgowej działalności gospodarczej powodów pozwoliłoby na bezsporne ustalenie w tej kwestii;

5. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez przedwczesną i dowolną odmowę wiarygodności zeznaniom pozwanej R. B. w części dotyczącej nieotrzymywania od powodów należności objętych wystawioną fakturą VAT nr (...), albowiem pozwana w sposób szczerzy wyjaśniła okoliczności wystawienia ww. faktury z błędnym zapisem „zapłacono gotówką”, w tej sytuacji wersje pozwanej należało zweryfikować dowodem z dokumentacji księgowej strony powodowej;

6. naruszenie art. 227 k.p.c. przez oddalenie wniosku o przesłuchanie świadka S. B., który będąc pełnomocnikiem pozwanej w prowadzonej działalności gospodarczej i zawierając przedmiotowe umowy z powodami posiadał informacje mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Mając na uwadze powyższe zarzuty pozwana wniosła o oddalenie powództwa co do kwoty 38.376 zł wraz z odsetkami od tej kwoty, tj. ponad uznaną kwotę 5.924,01 zł oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów procesu. Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, choć nie wszystkie zarzuty należało uznać za chybione.

Sąd Okręgowy podzielił poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, uznając je za odpowiednią podstawę także dla własnego rozstrzygnięcia. Podkreślenia przy tym wymaga to, że zasadnicze dla sprawy fakty nie były sporne pomiędzy stronami, które różniły się co do ich oceny prawnej. Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do oceny podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu potrącenia, gdyż wierzytelność strony powodowej co do zasady i wysokości nie była kwestionowana przez stronę pozwaną.

Dokonując kontroli prawidłowości zastosowania przez Sąd I instancji prawa materialnego stwierdzić należy, iż jakkolwiek trafny jest zarzut strony pozwanej o błędnym stanowisku Sądu I instancji, że pozwana nie złożyła wobec powodów oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności, a zarzut potrącenia zgłoszony przez pełnomocnika pozwanej został złożony przez osobę nieuprawnioną i nie mógł odnieść zamierzonego skutku, to uchybienie to nie mogło doprowadzić do zmiany lub uchylecia zaskarżonego wyroku. Podzielić należy zaprezentowane w apelacji stanowisko, zgodnie z którym wyraźnego rozróżnienia wymaga oświadczenie o potrąceniu jako czynność materialna od zarzutu potrącenia mającego charakter czynności procesowej. Oświadczenie o potrąceniu może być składane poza postępowaniem toczącym się z powództwa wierzyciela wzajemnego i podlega ogólnym przepisom, co do sposobu i chwili złożenia (art. 60 i 61 k.c.). Jeżeli zostanie złożone skutecznie, ze względu na skutek umarzający, tworzy nową treść stosunku prawnego między stronami. W razie dojścia do procesu o roszczenie wierzyciela wzajemnego, obrona pozwanego nie może polegać na podniesieniu zarzutu potrącenia, lecz zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie wierzytelności przed wszczęciem procesu. Natomiast w trakcie postępowania sądowego uprawniony może połączyć w jednym oświadczeniu obie czynności: złożenie oświadczenia woli o potrąceniu i zgłoszenie zarzutu potrącenia (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2007 r., sygn. akt III CZP 58/07, OSNC 2008/5/44 i z dnia 13 października 2005 r., sygn. akt III CZP 56/05, OSNC 2006/7-8/119, wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2010 r., sygn. akt I PK 56/10, OSNP 2011/23 24/295). Oświadczenie o potrąceniu stanowi zatem materialnoprawną podstawę zarzutu potrącenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., sygn. akt II CSK 243/08, LEX nr 560544). Pogląd o możliwości kwalifikowania pism procesowych, jako określonych oświadczeń woli jest powszechnie akceptowany zarówno w orzecznictwie jak i piśmiennictwie, przy czym ze względu na treść art. 60 k.c., oświadczenia te nie wymagają formy szczególnej wystarczające jest, że w dostatecznym stopniu ujawniają treść i wolę dokonania potrącenia (por. uchwała Sądu Najwyższego z 11 września 1997 r., sygn. akt III CZP 39/97, OSNC 1997/12/191, wyrok Sądu Najwyższego z 4 lutego 2004 r., sygn. akt I CK 181/03, Lex nr 163977).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, iż przewidziany w art. 91 k.p.c. zakres umocowania pełnomocnika procesowego nie uprawnia go do złożenia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu. Jednak założenie celowego działania mocodawcy w kierunku wygrania procesu pozwala uznać, że zakresem umocowania strona objęła także złożenie w jej imieniu określonego oświadczenia woli, jeżeli jest to niezbędne dla obrony jej praw w procesie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 lutego 2004 r., I CK 181/03, Lex nr 163977). W rozważanej sprawie analiza treści uzupełnienia sprzeciwu od nakazu zapłaty z dnia 6 maja 2015 r., jak słusznie zauważyła skarżąca, wskazuje, że zawiera on oświadczenie o potrąceniu, jak i zarzut potrącenia w sensie procesowym co do kwoty 38.376 zł. Pozwala to przyjąć, że – od strony formalnej – zarzut potrącenia został zgłoszony przez stronę pozwaną w sposób poprawny.

Natomiast kwestią odrębną, prawidłowo rozważoną przez Sąd I instancji był fakt, iż zarzut potrącenia merytorycznie okazał się niezasadny i nie mógł doprowadzić do umorzenia wierzytelności stron. Dla wykazania wysokości należnego od powodów świadczenia wzajemnego strona pozwana przedstawiła kserokopie wystawionej przez siebie faktury VAT (...) opiewającej na kwotę 38.376 zł. Pozwana wskazała, że nie otrzymała za ww. fakturę zapłaty, wobec czego należało zmniejszyć należność strony powodowej i powództwo co do kwoty 38.376 zł powinno zostać oddalone.

Dla uznania, że potrącenie wywołało skutek prawny w postaci umorzenia wzajemnych wierzytelności, nie wystarczy jednak samo powołanie się przez składającego oświadczenie o potrąceniu na fakt przysługiwania mu wierzytelności

przeznaczonej do potrącenia. W procesie istnienie tej wierzytelności strona musi jeszcze udowodnić (tak również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2006 roku, V CSK 198/06, LEX 327893).

Nie ulega przy tym wątpliwości, że w niniejszej sprawie obowiązek wykazania istnienia przesłanek warunkujących skuteczną wygaśnięcie wierzytelności dochodzonej przez stronę powodową (wskutek dokonanego przez stronę pozwaną potrącenia), a więc przede wszystkim istnienie wierzytelności przedstawionej do potrącenia, spoczywał na stronie pozwanej, która z faktu tego (potrącenia) wywodziła zwolnienie jej z obowiązku świadczenia na rzecz strony powodowej.

Należy się zatem zgodzić ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, że strona pozwana nie wykazała w toku postępowania, że nie otrzymała należności objętej potrąceniem. W szczególności należy wskazać, że na fakturze, którą R. B. przedstawiła do potrącenia było wpisane wprost „zapłacono gotówką”. Nadto na fakturze widnieje podpis i pieczęć pozwanej. Faktura stanowi rodzaj rachunku zawierającego dane dotyczące transakcji, a faktura gotówkowa zawierająca zapis „zapłacono gotówką” stanowi również dowód zapłaty, jednoznacznie sugerując fakt jej dokonania. Od podmiotu profesjonalnego prowadzącego działalność gospodarczą wymaga się należytej staranności, zatem pozwana była świadoma treści oraz konsekwencji wynikających z podpisania faktury. Sąd I instancji zasadnie zatem oddalił wnioski dowodowe strony pozwanej wskazując, że ciężar udowodnienia zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na pozwanej, która nie przedstawiła żadnego dowodu na okoliczność, że powód nie dokonał płatności. Skoro więc R. B. wywodzi pozytywnie dla siebie skutki prawne w ustaleniu, że płatność faktycznie nie nastąpiła, to na niej wedle powyższych reguł spoczywał ciężar udowodnienia swego twierdzenia, że zapłata za ww. fakturę nie miała miejsca.

W orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że na stronie, która dokument prywatny podpisała, spoczywa – stosownie do art. 253 k.p.c. – obowiązek obalenia domniemania, że zawarte w tym dokumencie oświadczenie od niej pochodzi, gdyż zaprzeczenie prawdziwości dokumentu prywatnego złożonego przez jedną ze stron procesu przenosi na drugą stronę (zaprzeczającą) ciężar wykazania, że dokument nie jest prawdziwy (vide – wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 668/98, LEX nr 51054, z 4 września 2007 r., I PK 112/07, OSNP 2008/19-20/288, LEX nr 454725).

Zatem zamiast wnioskować i dowodzić, co do tego czy strona powodowa zapłaciła za fakturę, strona pozwana powinna się skupić nad tym, aby wykazać w niniejszym procesie z jakich przyczyn na fakturze znalazła się adnotacja „zapłacono gotówką”. Dlatego też w tym kierunku powinno zmierzać postępowanie dowodowe. Logiczna ocena treści przedłożonej faktury, zawierającej zapis „zapłacono gotówką” oraz okoliczność, że pozwana ją podpisała i przekazała stronie powodowej potwierdza prawidłowość poczynionych ustaleń przez Sąd Rejonowy. Jako gołosłowne jawią się natomiast przeciwne twierdzenia pozwanej, że powód nie dokonał zapłaty za przedmiotową fakturę, gdyż nie znajdują potwierdzenia w żadnym z dowodów. Stąd też Sąd Okręgowy uznał, że R. B. nie udowodniła roszczenia przedstawionego do potrącenia.

Ponadto wskazać należy, że R. B. przedstawiła do akt sprawy kserokopię faktury, nie poświadczoną za zgodność z oryginałem wskazując, iż na rozprawie przedstawi w oryginale, czego nie uczyniła. Strona powodowa zaś zakwestionowała prawdziwość faktury i podniosła w dalszym ciągu, że zapłaciła za nią gotówką. Oryginał faktury został załączony dopiero do apelacji, co jest dowodem spóźnionym w rozumieniu art. 381 kpc. Dlatego również i w tym zakresie roszczenie jest niewykazane, ponieważ kserokopia nie poświadczona za zgodność z oryginałem nie posiada mocy dowodowej. Dokument przedłożony przez pozwaną nie został sporządzony w formie prawnej przewidzianej dla jego ważności i skuteczności. Przedstawione rozważania świadczą o tym, iż R. B. nie wykazała, aby miała wobec powoda wymagalną wierzytelność, podlegającą potrąceniu z wierzytelnością powodowej spółki.

Reasumując, Sąd Okręgowy doszedł także do przekonania, że w niniejszej sprawie nie ma podstaw do uwzględnienia zarzutu potrącenia. Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy akceptuje i przyjmuje za swoje, a wydany wyrok – odpowiada prawu. Wobec powyższego apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. Natomiast o kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c., stosownie do wyniku sporu.